



שאלה מרכזית:

האם יש אחריות אוניברסלית?

זמן הפעילות: 20 דק' | מס' הנספחים: 1

מתודה 1: השראה

שולחים לחניכים בוואטסאפ את הסרטון "עבודת ילדים איילי שי וניצן"

הסרטון מציג את המציאות של ילדים כפי שאנו מכירים וילדים במדינות עולם שלישי, בהן ילדים נשלחים לעבודות ומייצרים את תרבות הצריכה שאנו צורכים מידי יום, בגדים, תכשיטים ועוד....

יש לראות את הסרטון טרם הפעולה על מנת להבין את החיבור שלו לשאלות לדיון.



<https://www.youtube.com/watch?v=aS3UIWGIbok>



10 דק'

מתודה 2: דיון בשאלה

מקיימים דיון:

חברות רבות שאנחנו רוכשים את המוצרים שלהן (רשתות בגדים ידועות, יצרני סמארטפונים ומשווקיהם) מעסיקות קטינים בתהליך הייצור שלהן.

- האם זה ישפיע על הקנייה הבאה שלכם? למה?
- האם למה שאני קונה או לא קונה יש משמעות? לגבי החברה ולגביי באופן אישי?
- האם אתם בודקים איפה מיוצר המוצר אותו אתם קונים?
- האם לי יש אחריות כלפי ילדים במדינות זרות?
- האם אנחנו, ילדים בכיתה ז', יכולים להשפיע על מציאות של אדם במדינה אחרת בעולם?
- האם יש לנו אחריות על כל בני האדם?
- האם צריך להיות לנו איכפת מאנשים בעולם? למה?

הערות למדריך: חשוב לעמת את החניכים עם הנקודה שרכישה או אי רכישה של מוצר מסוים מבטאת מסר או ערך מסוים. עליהם להתעמת עם שאלת האחריות שלהם כלפי ילדים במדינות אחרות ותמיכה בכלכלה המקומית.

חומרי השראה למדריך: נמצא בסנפחים (מצורף למטה



נספח עזרה עבור המדריך - מומלץ לקרוא



10 דק'



הנהגת השחור | תנועת הצופים העבריים בישראל (עיר) | רח' המסגר 4, ת.ד. 4342 רעננה 43657



www.zofim.org.il



hashachar@zofim.org.il



09-9550607



09-9582444



אחריות אוניברסלית - קטעי קריאה למדריך

נספח 1: כתבות

חקירה: ניצול עובדים חמור במפעל של דיסני בסין

הצד האפל של משחקי הילדים: פעילי זכויות אדם טוענים כי הצעצועים הפופולריים של דיסני מיוצרים במפעל בעיר שזן, המעסיק נערים בני 14, דורש מעובדים 120 שעות נוספות בחודש, ואף הביא להתאבדות של עובדת עקב התעללות

סוכנויות הידיעות פורסם: 29.08.11, 22:54

צעצועי Cars הפופולריים של חברת דיסני מיוצרים במפעל בעיר שזן שבסין, אשר מנצל ילדים לעבודה ומאלץ את העובדים לעבוד כמות שעות נוספות הגדולה פי 3 מהמותר בחוק - כך עולה מחקירה חשאית שבוצעה בעזרת ארגון זכויות האדם Sacom, שעזר גם בחשיפת ניצול עובדים במפעל של חברת Foxconn המייצרת לאפל. ה"גארדיאן" הבריטי דיווח, כי דיסני התחילה כעת בחקירה משלה.

המפעל, הקרוי Sturdy Products, מייצר צעצועים לענקית הצעצועים מאטל (Mattel), שהודיעה בחודש האחרון של רווחים רבעוניים מצוינים בעקבות מכירת בובת הברבי והצעצועים של הסרט Cars 2. המפעל מייצר גם צעצועים לרשת החנויות האמריקנית וולמארט.

על פי הטענות, כ-6,000 מהעובדים חויבו לעבוד 120 שעות נוספות בכל חודש, מעל לסף החוקי של שעות נוספות העומד על 36 בלבד. שעות העבודה הרבות נדרשו על מנת לעמוד בביקוש מחנויות במערב לצעצועים החדשים של החברה, ולשם כך נאלצו העובדים לחתום באופן "וולונטרי" על מסמך הסכמה.

מהחקירה עולים עוד, כי המפעל העסיק נערים בני 14, וכי עובדים רבים התלוננו גם יחס בלתי הולם מצד ההנהלה, לרבות צעקות על עובד שנפצע בעת העבודה. על פי הדיווחים, אחת העובדות, הו ניאזן בת ה-45, התאבדה לאחר שספגה צעקות חוזרות ונשנות מצד האחראים עליה.

מסאקום נמסר, כי הורים לילדים צריכים לחשוב פעמיים לפני שהם קונים את הצעצועים. "הצרכנים לא יכולים לצפות שהצעצועים החמודים שמביאים אושר לילדיהם מיוצרים בתנאים כאלה נתעבים. הם צריכים לשגר לחברות מסר, שעליהן לנקוט בצעדים לפצות את העובדים", מסרה דוברת מטעם הארגון. הצעצועים של הסרט Cars 2, שיצא לבתי הקולנוע הקיץ, גרפו עד כה הכנסות בסך כ-500 מיליון דולר ברחבי העולם, והם צפויים להיות חלק מלהיטי מתנות חג המולד הקרוב.



הנהגת השדור | תנועת הצופים העבריים בישראל (עיר) | רח' המסגר 4, ת.ד. 4342 רעננה 43657



www.zofim.org.il



hashachar@zofim.org.il



09-9550607



09-9582444



כך תמנעו ניצול ילדים בעולם השלישי

חקלאים רבים פועלים בתנאי עבדות כדי לעמוד בדרישות התאגידים למחירים זולים. תגובת הנגד לתופעה, המגבירה את העוני והבערות, הגיעה עכשיו לישראל. אתם יכולים להשפיע בקלות - קנו קפה אחר

סחר הוגן. צירוף מילים המעלה על הדעת מיד את גלית אבישי. האמזונה הבלונדית הלוחמת על זכותם לקבל בחזרה את האגורה עודף מחבילת מסטיק ב 5.99 ש. זכויותינו כצרכנים הן באמת עניין חשוב ללחום למענו, והעולם אכן מלא בסוחרים תאבי בצע, הששים להעביר את כספנו לכיסם ללא תמורה הולמת. אולם הדרך הקצרה שעושה המוצר מדלפק החנות אל ביתנו המרהט בטוב טעם הוא רק חלק קטן ממסלול חייו הארוך. בעידן הסחר הגלובלי מספר התחנות שעובר מוצר מדף בסופר, קפה למשל, כולל תחנות רבות ולעיתים קרובות אף סובב את הגלובוס בדרכו אלינו. חשבתם פעם על כך שבכל תחנה כזו יש אקט של מכירה וקניה, וצמד אינטרסנטים שכל אחד מהם מנסה להעלות או להוריד את מחירו של המוצר על חשבון השני?

בדרך כלל כאשר מדובר בנו, היחסים בינינו לבין המוכר או הקונה מבוססים על בחירה חופשית. ברוב המקרים פעולת הקניה או המכירה אינה עניין של חיים או מוות. תמיד אפשר לעבור לחנות או למוצר המתחרה. אולם מה מעמדנו כאשר אנו נתקלים בגוף רב עוצמה כמו הבנקים? בדרך כלל אנו חסרי אונים וחוקי המסחר בינינו נקבעים כמעט בלעדית ע"י הצד החזק. ניסיתם פעם להתמקח עם הבנק? בהנחה שאתם לא שייכים לאלפיון של גאיידמק, קרוב לוודאי שהקרב אבוד מראש. רשת שופרסל וכוחה המתחזק היא דוגמה נוספת. ככל שהקניין חזק יותר וגדול יותר הוא קובע את החוקים. הוא קובע את המחיר שבו יקנה ממך את המוצר ואתה, הספק - לך תסתדר עם עלויות הייצור. אחרת לא תהיה על המדף והסחורה תירקב על מדפי המחסן (אם עוד נותר לך כסף לשלם את השכירות והארנונה...).

קחו את מערכת היחסים הזו ותיישמו אותה על הכלכלה הגלובלית. תנסו לתאר לעצמכם משא ומתן בין חקלאי קטן המגדל פולי קפה בקוסטה ריקה, לבין נציגי תאגיד נסטלה השוויצרי. מה הסיכוי שלו להשיג מחיר הוגן עבור הפולים? ניחשתם נכון. שואף לאפס. מצד אחד, הגידול היחידי באזור שלו הוא קפה ולכן אין לו אפשרות לעבור לגידול אחר. פשוט אין מי שיקנה ממנו משהו אחר. מצד שני, לענק נסטלה יש גישה לאלפי חקלאים אחרים מהם אפשר לקנות קפה, ולוותר עליו זו לא בעיה. מה עושה החקלאי כדי להוריד עלויות ולעמוד במחיר שקבעה נסטלה? מעסיק את ילדיו ומשפחתו, מעסיק את ילדי השכנים, ואם צריך אף אוסף (או קונה בזול...) ילדים מכפרי השכנים. לא ממש צריך לשלם להם על העבודה, הם אינם יכולים לברוח ותמיד אפשר להפחיד אותם. והיכן הממשלה בקוסטה ריקה, שאמורה לשמור על זכויות אזרחיה? שוב ניחשתם נכון. עסוקה בקוקטייל חגיגי עם נציגי נסטלה, לרגל השקת איזה פרוייקט חדש ומכניס לממשלה. כמובן שהתיאור הזה הוא מטאפורי, אבל המציאות לא שונה מאד.

יכול להיות שבשלב הזה כבר הבנתם, שבמסלול חייהם של מוצרים רבים יש כמה תחנות, שחוסר ההגינות הקיים בהן מגחיק מעט את המרדפים שלנו אחרי המחיר הזול יותר בין מגה לחצי חינם. גם כאן וגם שם הקפה שנקנה בחצי שקל הנחה, גודל בעבודתם של ילדים בני עשר במשך שעות ארוכות, ללא שכר ובלי אפשרות לחינוך הולם שיוציא אותם ממעגל העוני הזה.

התפתחות הסחר ההוגן בעולם

קפה נמס ואספרסו אורגניים (מתוך אתר "פעולה ירוקה")

וכאן אנו חוזרים למונח הסחר ההוגן. משמעותו היא שיטת סחר אלטרנטיבית שדואגת גם לזכויות היצרנים הקטנים, ואינה מקפחת את יכולתם להתפרנס בכבוד מעבודתם. שיטת הסחר ההוגן החלה לפני כחמישים שנה באפריקה ואירופה, אצל חקלאים קטנים שעבדו בשיתוף עם ארגונים גדולים מהמדינות המתועשות. החקלאים והעובדים כרעו תחת השילוב הקטלני של מחירי שוק נמוכים ותאווה הבצע של מתווכי הביניים. המצב קיבע אותם ואת משפחותיהם במעגל של עוני ללא מוצא. בעזרתם של ארגוני סיוע, הם הניחו את הבסיס לשיטת סחר שהבטיחה תשלום הוגן על מוצריהם ולערוץ שיווק ישיר לשווקים האירופאיים, ללא מתווכים.



הנהגת השחזור | תנועת הצופים העבריים בישראל (עיר) | רח' המסגר 4, ת.ד. 4342 רעננה 43657

www.zofim.org.il @ hashachar@zofim.org.il 09-9550607 09-9582444



מתוך ארגוני הסיוע התפתח במהלך הזמן סוג חדש של ארגוני סחר אלטרנטיביים. את הארגונים החדשים הקימו מתנדבים, שייסדו רשתות של חנויות באירופה ובארה"ב, הידועות בכינוי "[חנויות עולם](#)". במקביל, קמו חברות עסקיות שאימצו את התקנים של הסחר ההוגן כבסיס לפעילותן, וכיום פועלות רבות כדוגמתן. [קפה דירקט](#) הבריטית, למשל, היא היבואנית השישית בגודלה של קפה לאנגליה. [מקס הבלאר](#) הוא תאגיד סחר הוגן ללא מטרות רווח, שבסיסו בשווייץ ונקודות המכירה שלו פרושות על פני היבשת.

בסוף שנות השמונים, כאשר התעוררה דרישה של צרכנים למוצרי סחר הוגן, התעורר גם צורך במערכת תקינה ומסודרת, אשר תבטיח את העובדה שמוצר מסוים אכן עומד בתקני הסחר ההוגן. הצרכנים רצו [IFAT](#), [FLO](#) לדעת שסכסם אכן מגיע ליעדו, ועוזר ליצרנים מעוטי היכולת לחיות בכבוד. ארגונים כגון פיתחו מנגנוני ביקורת, וקבעו לוגו מוסכם שמאשר לצרכן שהמוצר הוא אכן "סחר [Transfair Canada](#) - הוגן". הסימן הרשום איפשר למוצרי הסחר ההוגן להרחיב את תפוצתם.

בנו וקולד-קאט מתגייסים

ילד עובד באל סלבדור (רייטרס)

תקני הסחר ההוגן כוללים גם שמירה על הסביבה, קבלת החלטות קואופרטיבית, שמירה על שיוויון מגדרי וזכויות נשים, ואי שימוש בעבודת ילדים. תקנים אלו נאכפים על ידי מפקחים מטעם ארגוני הפיקוח המבקרים בחוות, ורואים במו עיניהם את תהליך הגידול. התקנים נקבעים ע"י גוף בלתי תלוי המעדכן אותם מעת לעת. המחיר אותו מקבלים היצרנים נקבע לאחר בדיקה מקיפה של תנאי ורמת החיים במדינת הייצור. המחיר נקבע בשיתוף כל הגורמים הרלוונטיים, כולל נציגי צרכנים, נציגי המשווקים וכמובן החקלאים עצמם. באותו האופן מתבצע פיקוח על כל שרשרת השיווק כדי להבטיח את הגינותה.

כיום אפשר למצוא מוצרי סחר הוגן על מדפי רשתות המרכולים הגדולות באירופה ובעיקר בבריטניה. מעל מיליון חוואים ב-45 מדינות מתפתחות נהנים כיום ממסחר בתנאי הסחר ההוגן. מבחר המוצרים הנשחרים בתנאים אלה כולל קפה, תה, אורז, בננות, מנגו, קקאו, סוכר, דבש ואפילו כדורי רגל.

לאחרונה נכנסים לתחום הסחר ההוגן פיגורות בינלאומיות כמו בנו, שהקים מותג אופנה המבוסס על בדים שנקנו בסחר הוגן, ודואג לזכויות העובדים במתפרות. גם סולן להקת קולד קאט ושורה של סלבים בינלאומיים התגייסו לקמפיין בינלאומי של ארגון הבריטי. ותרמו את דמותם לקמפיין גיוס משאבים. קמפיין הסחר ההוגן הבינלאומי מצליח כל כך, עד שאפילו חברת נסטלה השוויצרית [השיקה](#) לאחרונה קפה סחר הוגן מתוצרתה - לתשומת לבכם שם בחברת אוסם.

חשוב לדעת שהסחר ההוגן טוב גם לצרכנים. זאת מכיוון שהגידול נעשה בדרך כלל בחוות קטנות, ורוב המוצרים הם אורגניים ומגודלים ללא חומרי הדברה או דשנים כימיים. ההקפדה על איכות המוצרים נעשית גם בעזרת הארגונים הבינלאומיים, המספקים לחקלאים עזרה מקצועית ואמצעים חדשניים לגידול. האשראי שארגונים אלה מעמידים לרשות החקלאים מאפשר להם להשקיע בהעלאת האיכות של המוצרים.

בישראל החל ארגון [פעולה ירוקה](#), בסיוע ארגון אוקספם, לייבא מוצרי סחר הוגן המיוצרים בקולומביה, קוסטה ריקה וחוף השנהב. [מגוון המוצרים](#) כולל קפה שחור, קפה נמוך ושוקו. ערוץ נוסף וחדשני של סחר הוגן המטופח על ידי הארגון, הוא מוצרים המיוצרים ע"י חקלאים פלשתיניים. החודש זכה שמן הזית המשווק ע"י הארגון במקום הראשון, בהשוואת איכות שמנים שנערכה ע"י מוסף סגנון של העיתון מעריב. השמן מיוצר על ידי קואופרטיבים של חקלאים מן הכפרים [מסחה](#), יאסוף ואסאויה. את המוצרים אפשר להשיג בחנויות טבע ובחנויות רשת קום איל פו.

וכמובן, אסור לשכוח את היוזמה החדשה והמבורכת של רשת בתי הקפה [אילניס](#), שהחלה לשווק בחודש שעבר קפה סחר הוגן בכל סניפיה, ואף הצהירה - בשיחות סגורות אמנם - על כוונתה לעבור לשימוש בקפה סחר הוגן באופן בלעדי. מעניין מה אומרים על כך העובדים בסניפי הרשת.

הכותב הוא מנהל ארגון [פעולה ירוקה](#) לשינוי חברתי סביבתי.



הנהגת השחור | תנועת הצופים העבריים בישראל (עיר) | רח' המסגר 4, ת.ד. 4342 רעננה 43657



www.zofim.org.il



hashachar@zofim.org.il



09-9550607



09-9582444